

Тенденції розвитку інноваційної інфраструктури регіонів України для впровадження смарт-спеціалізації «креативні індустрії»

Trends in the Development of Innovation Infrastructure of the Regions of Ukraine for the Introduction of Smart Specialization "Creative Industries"

Руслан Скриньковський¹, Назар Подольчак², Яна Левицька², Ірина Коновалюк²
Ruslan Skrynkovskyy, Nazar Podolchak, Yana Levytska, Iryna Konovalyuk

¹ *Lviv University of Business and Law*
99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

² *Lviv Polytechnic National University*
12 Stepana Bandery Street, Lviv, 79013, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.76-14](https://doi.org/10.22178/pos.76-14)

JEL Classification:
H70, O10, O31, R10, R58

Received 29.10.2021
Accepted 26.11.2021
Published online 30.11.2021

Corresponding Author:
Nazar Podolchak
nazar.y.podolchak1@lpnu.ua

© 2021 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті проаналізовано основні зміни у формуванні політики розвитку регіонів України в процесі адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу. Зокрема, окреслено наслідки процесу децентралізації, нововведення у регіональному стратегічному плануванні через призму державної політики розвитку сфери інноваційної діяльності. Представлено поняття «креативні індустрії» і «смарт-спеціалізація». Розкрито особливості використання інструменту розвитку окремих регіонів – смарт-спеціалізації, виходячи із наявного досвіду країн-членів Європейського Союзу. Виокремлено українські регіони, в яких смарт-спеціалізацією визначено як креативні індустрії, як одну із перспективних динамічних економічних сфер країн-лідерів. Представлено позицію України за конкурентоспроможністю і розвитком інноваційної діяльності. Водночас зазначено, що наявні напрямки розвитку інноваційної діяльності, визначених у державній стратегії України, передбачають системний розвиток інноваційної інфраструктури. Обґрунтовано, що забезпечення інфраструктури для розвитку креативних індустрій необхідно здійснювати через створення Центрів креативної економіки. Запропоновано в регіонах України, де креативні індустрії визначені як смарт-спеціалізація, визначати функціонування Центрів креативної економіки, виходячи із глобально-орієнтованого і комплексного підходів. Відображено мету і вплив діяльності таких інноваційних центрів на окремі сфери громадянського суспільства з використанням цих підходів. Окреслено результати діяльності, які отримує регіон і держава від процесу функціонування інноваційних центрів. Визначено цілі сталого розвитку, які можливо досягти в Україні через запропоновані зміни.

Ключові слова: смарт-спеціалізація; креативні індустрії; інновації; інноваційні центри; державне управління; місцеве самоврядування; регіональний розвиток; сталий розвиток.

Abstract. The article analyzes the main changes in the formation of the policy of regional development of Ukraine in the process of adapting Ukrainian legislation to the legislation of the European Union. In particular, the consequences of the decentralization process, innovations in regional strategic planning through the prism of state policy of innovation development are outlined. The concepts of "creative industries" and "smart specialization" are presented. The peculiarities of using the tool of development of individual regions - smart specialization, based on the existing experience of the European Union member states are revealed. The Ukrainian regions where smart specialization is defined as creative industries, as one of the promising dynamic economic spheres of the leading countries have been singled out. Ukraine's position on competitiveness and development of innovative activity is presented. At

the same time, it is noted that the existing directions of development of innovation activities, defined in the state strategy of Ukraine, provide for the systematic development of innovation infrastructure. It is substantiated that the provision of infrastructure for the development of creative industries should be carried out through the creation of Centers for Creative Economy. It is proposed to determine the functioning of the Centers of Creative Economy in the regions of Ukraine, where the creative industries are defined as smart specialization, based on a globally oriented and integrated approach. The purpose and impact of such innovation centers on certain areas of civil society using these approaches are reflected. The results of activities that the region and the state will receive from the process of functioning of innovation centers are outlined. The goals of sustainable development that can be achieved in Ukraine through the proposed changes have been identified.

Keywords: smart specialization; creative industries; innovations; innovation centers; governance; local self-government; regional development; sustainable development.

ВСТУП

Як відомо, економіка знань – сучасний тренд розвитку економіки і суспільства, який безпосередньо базується на досягненнях науки і можливістю її монетизації. Основу «суспільства знань» складає: а) інноваційне мислення; б) творчий потенціал. Поєднання інновацій і творчості сприяло формуванню поняття «креативні індустрії» як індустрій, які поєднують створення (формування), виробництво і комерціалізацію креативних змістів. Креативність є ключовим (основним) фактором для суспільства, заснованого на окремих знаннях (загальних, спеціальних). Креативні індустрії впливають на формування доходів бюджету, створення нових робочих місць, інвестиційну привабливість тощо.

Державна політика України у напрямках освіти і науки, економіки і фінансів, інноваційної діяльності та регіонального розвитку імплементує європейський інструмент – смарт-спеціалізацію. Креативні індустрії було визначено як смарт-спеціалізацію у декількох регіонах України. Державна і регіональна політика України стосовно впровадження смарт-спеціалізацій передбачає розвиток інноваційної інфраструктури. Головним ресурсом креативних індустрій є людський капітал, який потребує формування і забезпечення належних умов для результативного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що останні двадцять років дослідження індустрій креативності є актуальним напрямком для наукових інтересів фахівців, адже формує окремий сектор економіки і потребує детальнішого розгляду з позиції

впливу на окремі регіони, країни та міжнародну співпрацю.

З огляду на результати попередніх досліджень [1, 2] тут необхідно також зазначити, що більшість досліджень, пов'язаних із креативними індустріями в Україні, акцентують увагу на економічному змісті. А саме – на тому, що вони виступають основою для функціонування і розвитку креативної економіки. В публікаціях українських вчених і практиків поняття «креативні індустрії» починають відображатися після 2010-х рр. [1].

Так, українські науковці Н. Карасьова, В. Копійка, В. Мазуренко, М. Проскуріна, А. Холодницька, С. Щеглюк та інші вбачають у креативних індустріях потенціал для постіндустріального, глобального розвитку через формування окремого сегменту [1]. Практичні питання провадження стратегії смарт-спеціалізації в Україні та регіонах досліджували такі науковці, як О. Березіна, К. Ладиченко, О. Левицька, М. Сорока, О. Яцюк та інші [2, 3, 4].

Визнаючи теоретичну і практичну цінність окремих (наявних) досліджень за проблемою, доцільно зазначити, що в даний час недостатньо уваги приділено тенденціям (можливостям тих чи інших подій) розвитку інноваційної інфраструктури регіонів для впровадження смарт-спеціалізації «креативні індустрії».

Метою статті є дослідити тенденції розвитку інноваційної інфраструктури в регіонах України для впровадження смарт-спеціалізації «креативні індустрії», і на основі результатів дослідження зробити відповідні висновки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах побудови правової, соціальної демократичної держави через залучення органів місцевого самоврядування до державотворчих процесів відбувається децентралізація державного управління.

Реформа децентралізації впроваджується та реалізовується в Україні з 2014 року [5, 6].

У квітні 2014 року Кабінет Міністрів України розпорядженням від 01.04.2014 р. № 333-р схвалив концептуальний нормативно-правовий документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [7]. Після цього був затверджений План відповідних заходів з її реалізації, які дали старт реформі [6, 7]. Основний зміст реформи полягає у створенні об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) як дієвого і спроможного інституту місцевого самоврядування на базовому рівні відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування [6, 8]. Окрім, вищезазначеної Концепції [7], було прийнято Закони України «Про співробітництво територіальних громад» (від 17.06.2014 р. № 1508-VII) [9], «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (від 05.02.2015 р. № 157-VIII) [10], а також внесено окремі зміни до Бюджетного [11] і Податкового кодексів України [12] – щодо фінансової децентралізації, з відповідними роз'ясненнями [5, 6] і доповненнями тощо.

Територіальна організація діяльності дозволяє підвищити ефективність місцевого самоврядування, а також сприяє узгодженню інтересів держави і територіальних громад. Децентралізація державного управління, враховуючи думку фахівців у цьому напрямі – це своєрідна модернізація держави, це єдність державної влади і самостійності територіальних громад, а також подолання розриву між рівнем розвитку суспільства та здійсненням державного управління.

Децентралізація дозволяє зосередитися на актуальних проблемах кожної окремої території. Територіальні громади формують регіони, які на даному етапі застосовують нові і сучасні інструменти в регіональному розвитку. В Європейському Союзі (як інструмент розвитку кожного окремого регіону) вже понад десятиліття активно використовують підхід смарт-спеціалізації. Концепція смарт-

спеціалізації є ключовим елементом інноваційного Плану «ЄС 2020».

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС) передбачає, що Україна до кінця 2025 р. повинна (зобов'язана) максимально наблизити українське законодавство до законодавства ЄС [5, 13, 14].

Міністерство розвитку громад та територій України визначило, що смарт-спеціалізація є обов'язковою у системі стратегічного планування регіонів і їх розвитку на період 2021–2027 років. Смарт-спеціалізація дає змогу виокремити на регіональному рівні перспективні напрямки для співпраці науки, бізнесу та місцевої влади. Ключовою особливістю смарт-спеціалізації є наявність індивідуальних умов кожного регіону, а успіх її впровадження залежить від залучених учасників процесу. Правильне визначення смарт-спеціалізації дозволить забезпечити сталий розвиток з максимальним врахуванням та використанням місцевих особливостей кожного регіону, ефективно застосувати науковий, виробничий, ресурсний та інші потенціали для розвитку економіки на державному рівні. Особливості кожного регіону визначаються через діалог із представниками територіальних громад [5, 15, 16].

Розроблення стратегій регіонального розвитку із використанням підходу смарт-спеціалізації розпочалося на початку 2019 році. Представлення Стратегій регіонального розвитку регіонами України відбулося у 2020 році. З'ясовано, що у Львівській, Івано-Франківській областях та місті Києві однією із визначених смарт-спеціалізацій є креативні індустрії.

Поняття «креативні індустрії» визначене у Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття “креативні індустрії”» (від 19.06.2018 р. № 2458-VIII): «креативні індустрії – види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти і послуги є результатом індивідуальної творчості» [17].

Креативні індустрії у країнах ЄС є прибутковим сектором економіки вже багато років. Вони інтегровані в міський простір і сприяють розвитку міст та країн у цілому, пов'язані

з програмами, процесами демократизації, а також з розвитком прав та свобод людини і громадянина [18]. Креативні індустрії – інструмент вирівнювання і відповідного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів. Саме креативний підхід дає можливості створити нові унікальні і розвинути існуючі рішення. Креативні індустрії – це поєднання творчого та інтелектуального потенціалу.

У праці [19, с. 113–114] зазначено, що: «Характерною особливістю креативних індустрій сьогодні є те, що вони розвиваються переважно в містах, особливо в тих, де ринок уже насичений споживчими товарами, функціонує розвинута соціальна сфера та спостерігається високий рівень доходів населення. Висока якість життя та стандартів міського обслуговування підвищує економічну і соціальну динаміку, що сприяє формуванню конкурентних переваг перед ін. територіями ...».

Для розвитку креативних індустрій регіон повинен мати певні умови, зокрема забезпечувати *Soft infrusructure* [20]. «Soft infrusructure – це передусім інфраструктура знання або людський капітал: включно з інституціями, ідеями, культурними нормами, концептами і рішеннями» [21].

В контексті цього О. Яцюк [4, с. 55–56] дотримується думки про те, що впровадження смарт-спеціалізації повинно полягати у «підприємницькому процесі» навчання, який виявлятиме галузі освіти, науки і техніки, в яких регіон і/або держава зможуть бути лідером, що вимагає доволі великої кількості якісних досліджень і інновацій (через практичне використання ідей, винаходів тощо), які створять певну конкуренцію (конкурентні переваги), а також дадуть змогу використати ефект масштабу і поширення.

Якщо розглянути креативні індустрії, з точки зору підприємницького процесу навчання, то сьогодні для забезпечення цього процесу в Україні немає відповідної (належної) інфраструктури. До сфери креативних індустрій в Україні належать інноваційні малі і середні підприємницькі структури, які створюються останніми роками. Креативні індустрії в майбутньому відіграватимуть важливу роль у визначенні конкурентоспроможності будь-якої держави.

Конкурентна позиція України є нестійкою, за даними світових рейтингів. На сьогодні, в Україні спостерігається низький рівень застосування у виробництві інновацій і новітніх технологій, а технологічні стандарти економіки України значно відстають від світового рівня. Експертний звіт Міжнародного економічного форуму в Давосі (2020) сигналізує про низький рівень показника здатності українського бізнесу залучати таланти, що різко знижує конкурентоздатність національної економіки і певним чином блокує розвиток й ефективно застосування наявного людського капіталу України.

Згідно із інтегральним Індексом конкурентоспроможності за показником здатності країни до втримування і розвитку талантів, Україна упродовж останніх років продемонструвала низькі позиції серед інших країн світу. Низький рівень можливостей самореалізації в Україні, відсутність необхідних освітніх і наукових просторів, належної (відповідної) матеріально-технічної бази для проведення якісних досліджень призводить до основних причин проблеми так званого кадрового голоду: до відтоку значної частини активної молоді і висококваліфікованих спеціалістів, зокрема – українських науковців та винахідників для роботи за кордоном, створюючи високу додану вартість для економік інших держав. Поряд з тим, в Україні поширюється негативна тенденція зростання кількості громадян, які виїжджають за кордон на навчання.

Досвід розвинених країн світу демонструє, що одним із реальних факторів впливу на підтримку та стимулювання інноваційного розвитку є створення інноваційних центрів глобального масштабу, тобто такі, які об'єднують різні напрямки співпраці. В регіонах, де креативні індустрії визначені як смарт-спеціалізація, наявність інноваційного центру дозволить досягти синергічного ефекту.

На державному рівні 17.03.2021 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для створення центрів креативної економіки [22]. В контексті цього Міністр розвитку громад та територій України О. Чернишов повідомив про те, що: «Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки реалізовується ціль «Підви-

щення рівня конкурентоспроможності регіонів», в рамках якої передбачається поширення практики утворення центрів розвитку креативної економіки в містах різного масштабу та з різними соціально-економічними умовами. Створення центрів креативної економіки дозволить підвищити інвестиційну привабливість регіону та сприятиме розвитку бізнесу у креативному секторі економіки» [23].

Водночас на офіційному веб-сайті Міністерства розвитку громад та територій України зазначено: «Центри стимулюватимуть підвищення економічної активності в регіонах, культивуватимуть smart-підприємництво та сприятимуть зниженню безробіття та еміграції молоді. Планується, що вони включатимуть створення лабораторій, ІТ-школи, мікророботництво, креативні простори для навчання та коворкінгу» [23]. Звідси очевидно, що тут успіх відповідно залежить від використання синтезу і розвитку підприємництва, творчості та технологічних інновацій.

Поряд з тим, тут необхідно також відмітити, що центри креативної економіки в регіонах, де креативні індустрії визначені як smart-спеціалізація, повинні формувати освітньо-наукове середовище замкненого циклу для інтеграції зусиль освіти, науки та інновацій для створення якісного, конкурентоспроможного продукту на українському та міжнародному ринках, тобто – формувати глобальний масштаб розвитку. Центри стануть важливим елементом у інноваційній екосистемі територій, а також сприятимуть взаємодії між владою, бізнесом, наукою та суспільством.

В контексті цього (за результатами аналізу літературних джерел) з'ясовано, що метою діяльності вищевказаних центрів (за напрямками) має бути:

Освіта: надання якісних освітніх послуг із використанням передових методичних практик STEAM і SMART-освіти на базі сучасного лабораторного обладнання і технологій.

Наука і дослідження: проведення актуальних наукових досліджень, а також представлення їх результатів для комерціалізації із урахуванням ринкових запитів; розроблення інноваційних продуктів (стартапів тощо), популяризація наукової діяльності; обмін наявним досвідом між українськими і зарубіжними вченими та практиками.

Інновації та розвиток: прототипування і підготовка інноваційних продуктів для подальшої акселерації, сприяння їх ринковому просуванню; інноваційно-інвестиційне забезпечення належного (відповідного) рівня впровадження результатів діяльності суб'єктів; забезпечення інноваційного маркетингу і проектного менеджменту.

Партнерство і співробітництво: пошук і налагодження взаємовигідних зв'язків між контрагентами в угодах з трансферу та комерціалізації технологій; організаційно-інформаційна підтримка суб'єктів бізнесу; забезпечення освітніх, науково-дослідних, інноваційно-інвестиційних, промоційних послуг тощо; реалізація функцій (загальних, спеціальних) інформаційно-комунікаційної платформи взаємодії закладів освіти та суб'єктів бізнесу.

Комфортність: забезпечення комфортних (належних) і оптимальних умов перебування шляхом надання передбачених проектом послуг, організування і розвиток творчого дозвілля різних категорій населення, різних суспільних структур.

Сьогодні потенційні суб'єкти інноваційних центрів активно проводять науково-дослідну, освітню, інноваційно-інвестиційну діяльність, проте фрагментарність їхніх дій, відсутність координації зусиль у системі «ідея → ринок» на сучасному етапі, виходячи із системи результату «інформація – ресурс – час – можливості», призводить до уповільнення інноваційного розвитку як самих суб'єктів, так й інноваційної інфраструктури країни загалом.

На даний час Україна, враховуючи інформацію у нормативно-правовому документі [24], потребує наявності закладів, спроможних забезпечити комплексність науково-інноваційного циклу на рівні вимог передових світових практик, що сприятиме реалізації стратегії smart-спеціалізації. Також існує потреба у створенні структур, що забезпечать замкнений цикл інноваційної діяльності суб'єктів. Це обумовлено тим, що підприємства, установи і організації, які зараз працюють на території України, пропонують фрагментарні послуги у предметній сфері, і це є окремою проблемою.

Встановлено, що окрім сприяння розвитку smart-спеціалізації, центри мають потенціал

стати ядром інноваційного розвитку. Діяльність Центрів із глобальним спрямуванням не лише стимулюватиме науковий пошук нових ідей для науки і досліджень, а й допомагатиме їх ефективній комерціалізації та ринковому супроводу, стане базою для реалізації наукового, креативного та бізнес-потенціалу різних категорій населення тощо. Водночас такі центри дозволять зменшити бар'єри між наукою, освітою та підприємництвом, розширять можливості для залучення громадськості до креативної діяльності, а також забезпечуватимуть оптимальні і комфортні умови діяльності його суб'єктів шляхом поєднання творчого процесу і дозвілля.

В таких умовах створюються можливості для навчання, створення прототипів, залучення ресурсів (коштів), пошуку команди, партнерів та потенційних споживачів і водночас розвивається сфера організації дозвілля і відпочинку.

В контексті цього, результатами діяльності інноваційних центрів мають стати:

- формування інноваційної екосистеми і створення сприятливого підприємницького клімату;
- проведення перспективних наукових досліджень, а також представлення їх результатів з метою комерціалізації із урахуванням потреб ринку;
- популяризація досягнень науки, досліджень;
- прототипування, розроблення та підготовка інноваційних продуктів (стартапів тощо) для подальшої акселерації;
- обмін наявним досвідом між українськими і зарубіжними вченими та практиками;
- пошук і налагодження взаємовигідних зв'язків між контрагентами в угодах з трансферу і комерціалізації технологій;
- організаційно-інформаційна підтримка суб'єктів бізнесу, зокрема при ринковому просуванні інновацій;
- сприяння формуванню регіонального ринку праці на засадах домінування високотехнологічних компаній (підприємницьких структур);
- інноваційно-інвестиційне забезпечення у контексті впровадження результатів діяльності суб'єктів;

- проведення інноваційного маркетингу і проектного менеджменту;

- реалізація функцій (загальних, спеціальних) інформаційно-комунікаційної платформи взаємодії закладів освіти та суб'єктів бізнесу;

- забезпечення творчого дозвілля різних категорій населення, різних суспільних структур тощо.

Головні напрямки, в яких суттєво відбуватимуться стратегічні зміни, за результатами діяльності інноваційних центрів зображено на рисунку 1.

З урахуванням вищевказаного, а також враховуючи інформацію на рис. 1, необхідно зазначити, що «Держава» – як «Освіта та «Наука» – це сфери, які потребують суттєвих змін у підходах до реалізації навчальних і дослідницьких процесів. «Культура» – це сфера, в якій сьогодні активно створюються нові компанії (підприємницькі структури). Створення відповідної інфраструктури, яка підтримає розвиток креативного мислення, сприятиме підтримці і розвитку талантів. «Суспільство» – це рушійний елемент, на який буде спрямована діяльність інноваційних центрів.

Визначені напрямки також будуть впливати і на економіку держави через [1, 2, 4, 15, 16, 19, 24, 25]: розвиток бізнес-середовища в регіонах на засадах налагодження взаємозв'язку між наукою і виробництвом; використання науково-технічного і креативного потенціалу; посилення інтеграційних процесів у науково-технічних і соціально-культурних сферах; реалізацію регіональної політики підтримки інноваційного розвитку; формування регіональних ринків праці; формування регіональних брендів тощо.

Таким чином, інноваційні центри можуть стати першим кроком до розвитку мережевих структур у галузі креативних індустрій, оскільки сьогодні в Україні креативні індустрії розвиваються локально і не мають буферних центрів. Підтримка розвитку креативних індустрій сприятиме якісному розвитку соціально-орієнтованої економіки та створенню сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери тощо, що передбачається Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [24], схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р.

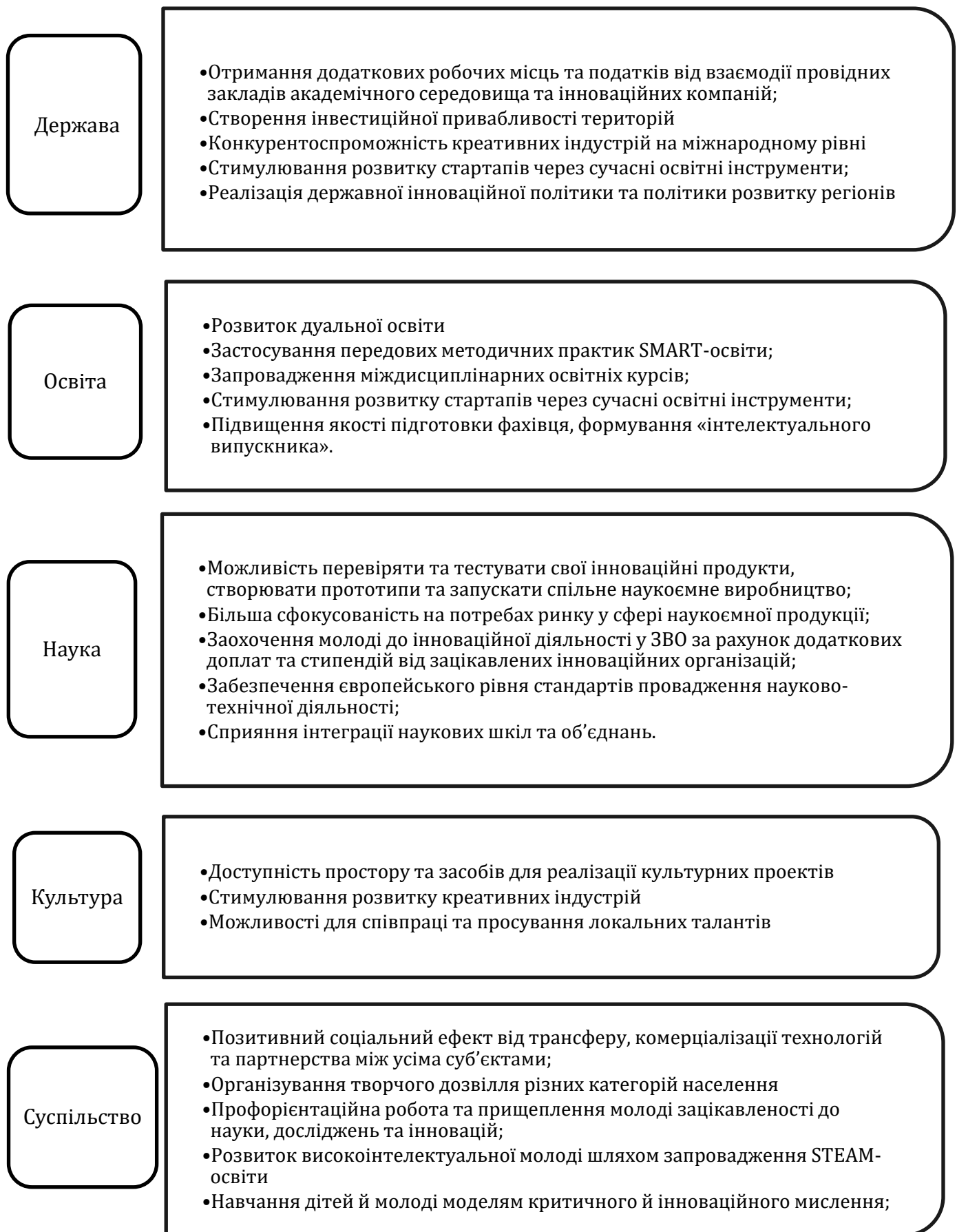

Рисунок 1 – Розвиток окремих сфер громадянського суспільства (сформовано Н. Подольчак, Я. Левицька)

Все це у сукупності сприятиме досягненню Цілей сталого розвитку [26], які були затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку у 2015 р.: підвищення якості освіти, гідні умови праці та економічне зростання, розвиток інновацій та відповідної інфраструктури, сталому розвитку міст і громад тощо. І як наслідок – забезпечення довгострокових конкурентних переваг і перспективи.

ВИСНОВКИ

Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на засадах процесу децентралізації, яка реалізується з 2014 року, створила нові можливості для розвитку кожного регіону України, які формуються із самостійних територіальних громад. Децентралізація позитивно впливає на впровадження смарт-спеціалізації за регіонами, оскільки пріоритетні напрямки ви-

значаються локально, а це в свою чергу дозволяє покращити рівень конкурентоспроможності. Успіх державного стратегічного планування певною мірою залежить від активної взаємодії стейкхолдерів в кожному окремому регіоні та кожній окремій громаді. Місцем взаємодії стейкхолдерів можуть стати Центри креативної економіки, які мають орієнтуватися на глобальну взаємодію. Такі інноваційні центри стимулюватимуть підвищення економічної активності в регіонах, а також сприятимуть зниженню безробіття і еміграції молоді, культивуватимуть смарт-підприємництво тощо. Центри креативної економіки можуть стати елементом інноваційної інфраструктури. Інноваційна інфраструктура – те, чого не вистачає Україні для зміни орієнтації освіти і науки на реалізацію креативного потенціалу, підтримку талановитої молоді, зростання рівня конкурентоспроможності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Podolchak, N., & Levytska, Y. (2021). The concept and structure of creative industries in public administration. *Derzhavne Upravlinnya: Udoskonalennya Ta Rozvytok*, 10. doi: [10.32702/2307-2156-2021.10.1](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.10.1)
2. Vasylytsiv, T., & Levytska, O. (2021). Kontseptsiiia realizatsii rehionalnoi polityky smart-spetsializatsii v Ukraini na zasadakh strukturno-tekhnologichnoi perebudovy [The concept of implementation of the regional policy of smart specialization in Ukraine on the basis of structural and technological restructuring]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 30. doi: [10.32782/2524-0072/2021-30-1](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-1) (in Ukrainian)
[Васильців, Т., & Левицька, О. (2021). Концепція реалізації регіональної політики smart-спеціалізації в Україні на засадах структурно-технологічної перебудови. *Економіка та суспільство*, 30. doi: [10.32782/2524-0072/2021-30-1](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-1)].
3. Ladychenko, K. (2015). Napriamy formuvannia natsionalnoi innovatsiinoi systemy na zasadakh stratehii SMART-spetsializatsii [Directions of formation of the national innovation system on the basis of SMART-specialization strategy]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2, 82–88 (in Ukrainian)
[Ладиченко, К. (2015). Напрями формування національної інноваційної системи на засадах стратегії SMART-спеціалізації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 2, 82–88].
4. Yatsiuk, O. S. (2018). Smart-specialization of regional development as an important direction of improvement its competitiveness and innovative activity. *Scientific Bulletin of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Series: Economics and Management in the Oil and Gas Industry)*, 2(18), 54–60. doi: [10.31471/2409-0948-2018-2\(18\)-54-60](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2018-2(18)-54-60)
5. Portal «Detsentralizatsiia». (2021). *Pro portal* [About portal]. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua> (in Ukrainian)
[Портал «Децентралізація». (2021). Про портал. URL: <https://decentralization.gov.ua>].
6. Uriadovyi portal. (2021). *Reforma detsentralizatsii* [Decentralization reform]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizatsiyi> (in Ukrainian)

- [Урядовий портал. (2021). *Реформа децентралізації*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>].
7. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukrainy [On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine] (Ukraine), 01.04.2014, No 333-p. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (in Ukrainian)
[Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (Україна), 01.04.2014, № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>].
 8. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia [European Charter of Local Self-Government] (International), 15.10.1985. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (in Ukrainian)
[Європейська хартія місцевого самоврядування (Міжнародний), 15.10.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text].
 9. Pro spivrobotnytstvo terytorialnykh hromad [About cooperation of territorial communities] (Ukraine), 17.06.2014, No 1508-VII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (in Ukrainian)
[Про співробітництво територіальних громад (Україна), 17.06.2014, № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>].
 10. Pro dobrovilne ob'iednannia terytorialnykh hromad [About voluntary association of territorial communities] (Ukraine), 05.02.2015, No 157-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (in Ukrainian)
[Про добровільне об'єднання територіальних громад (Україна), 05.02.2015, № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>].
 11. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine] (Ukraine), 08.07.2010, 2456-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (in Ukrainian)
[Бюджетний кодекс України (Україна), 08.07.2010, 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>].
 12. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] (Ukraine), 02.12.2010, No 2755-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (in Ukrainian)
[Податковий кодекс України (Україна), 02.12.2010, № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>].
 13. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part] (Ukraine), 16.09.2014, No 1678-VII. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (in Ukrainian)
[Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Україна), 16.09.2014, № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text].
 14. Uriadovi portal. (2021). Zvity pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS [Reports on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (in Ukrainian)
[Урядовий портал. (2021). Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>].

15. Yehorov, I. (Ed.). (2020). *Formuvannia «rozumnoi spetsializatsii» v ekonomitsi Ukrainy* [Formation of "smart specialization" in the economy of Ukraine]. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnuzuvannia NAN Ukrainy (in Ukrainian)
[Єгоров, І. (Ред.). (2020). *Формування «розумної спеціалізації» в економіці України*. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України].
16. Storonianska, I. (Ed.). (2020). *Terytorialnyi rozvytok i rehionalna polityka. Stratehuvannia rehionalnoho rozvytku na zasadakh smart-spetsializatsii* [Territorial development and regional policy. Strategizing regional development on the basis of smart specialization]. Lviv: IRD NANU (in Ukrainian)
[Сторонянська, І. (Ред.). (2020). *Територіальний розвиток і регіональна політика. Стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації*. Львів: ІРД НАНУ].
17. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro kulturu» shchodo vyznachennia poniattia «kreatyvni industrii» [On Amendments to the Law of Ukraine "On Culture" to Define the Concept of "Creative Industries"] (Ukraine), 19.06.2018, No 2458-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2458-19#Text> (in Ukrainian)
[Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії» (Україна), 19.06.2018, № 2458-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2458-19#Text>].
18. Saliy, Yu., & Kaidan T. (2015, October 21). *Vid skvotiv do khabiv: zvidky beretsia kreatyvna ekonomika* [From squats to hubs: where the creative economy comes from]. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/10/21/202073> (in Ukrainian)
[Салій, Ю., & Кайдан Т. (2015, Жовтень 21). *Від сквотів до хабів: звідки береться креативна економіка*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/10/21/202073>].
19. Karasova, N. (2019). *Kreatyvni industrii yak element stratehii postindustrialnoho rozvytku* [Creative industries as an element of post-industrial development strategy]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 3, 110–120 (in Ukrainian)
[Карасьова, Н. (2019). Креативні індустрії як елемент стратегії постіндустріального розвитку. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 3, 110–120].
20. Skyba, M. (2016, March 23). *Kreatyvna ekonomika v Yevropi: 5 krokiv do zletu* [Creative industries as an element of post-industrial development strategy]. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/23/209738> (in Ukrainian)
[Скиба, М. (2016, Березень 23). *Креативна економіка в Європі: 5 кроків до злету*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/23/209738>].
21. Dotsenko, A. (2017). *Kreatyvnyi klas – yakyi mozhe zminyty maibutnie Ukrainy* [Creative class - which can change the future of Ukraine]. Retrieved from <https://blog.liga.net/user/adotsenko/article/27830> (in Ukrainian)
[Доценко, А. (2017). *Креативний клас – який може змінити майбутнє України*. URL: <https://blog.liga.net/user/adotsenko/article/27830>].
22. Poriadok vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dla stvorennia tsentriv kreatyvnoi ekonomiky [The procedure for using the funds provided in the state budget to create centers of creative economy] (Ukraine), 17.03.2021, No 208. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2021-%D0%BF#n10> (in Ukrainian)
[Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для створення центрів креативної економіки (Україна), 17.03.2021, № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2021-%D0%BF#n10>].
23. Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. (2021, March 17). *V Ukraini stvoriat tsentry kreatyvnoi ekonomiky* [Creative economy centers will be created in Ukraine]. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/press/news/v-ukrayini-stvoryat-czentry-kreatyvnoyi-ekonomiky> (in Ukrainian)
[Міністерства розвитку громад та територій України. (2021, Березень 17). *В Україні створюють центри креативної економіки*. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/v-ukrayini-stvoryat-czentry-kreatyvnoyi-ekonomiky>].

<https://www.minregion.gov.ua/press/news/v-ukrayini-stvoryat-czentry-kreatyvnoyi-ekonomiky>].

24. Ctratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku [Strategy for the development of innovation in the period up to 2030] (Ukraine), 10.07.2019, № 526-р. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (in Ukrainian) [Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (Україна), 10.07.2019, № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>].
25. Kholodnytska, A. (2018). Aktualni tendentsii rozvytku kreatyvnykh industrii v Ukraini v umovakh hlobalizatsii [Current trends in the development of creative industries in Ukraine in the context of globalization]. *Ekonomika i suspilstvo*, 14, 151–157 (in Ukrainian) [Холодницька, А. (2018). Актуальні тенденції розвитку креативних індустрій в Україні в умовах глобалізації. *Економіка і суспільство*, 14, 151–157].
26. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. (2017). *Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina* [Sustainable Development Goals: Ukraine]. Retrieved from https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-06/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (in Ukrainian) [Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. (2017). *Цілі Сталого Розвитку: Україна*. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-06/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf].